

JESSICA
SHATTUCK

Prozření

JESSICA SHATTUCK

Prozření

2017

Copyright © 2017 by Jessica Shattuck
Translation © 2017 by Hana Pernicová

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována ani elektronicky přenášena či šířena bez předchozího písemného souhlasu majitele autorských práv.

Z anglického originálu THE WOMEN IN THE CASTLE,
vydaného nakladatelstvím HarperCollins, New York 2017
přeložila Hana Pernicová
Odpovědná redaktorka: Karin Lednická
Jazyková redakce: Zuzana Pernicová
Korektura: Milena Nečadová a Iveta Muchová
Sazba písmem Minion Pro: Rajka Marišinská
Grafické zpracování obálky: Rajka Marišinská
Vydání první
Vydalo nakladatelství DOMINO, Na Hradbách 3, Ostrava 1,
v listopadu 2017

ISBN 978-80-7498-245-3

*Na památku mojí matky Petry Tölleové Shattuckové
a mojí babičky Anneliese Tölleové*

HRAD LINGENFELS 9. LISTOPADU 1938

Den proslulého hraběčina díkůvzdání za sklizeň začal úporným lijavcem, který tepal všechna bolavá místa starobylého hradu von Lingenfelsů – zatékal do prasklin, máčel podlahy a barvil světlé průčelí do oslzlé hmyzí černi. Papírové lampióny a přepečlivě naaranžované girlandy pšeničných klasů na nádvoří zplihly a popadaly.

Marianna von Lingenfelsová, hraběčina snacha, se neradostně pachtila s přípravami na příjezd hostů. Už bylo příliš pozdě slavnost odvolat. A když teď byla hraběnka odkázána na kolečkové křeslo, Marianna de facto plnila roli hostitelky – hostitelky, která měla poslechnout manžela a oslavu zrušit už před týdnem. V Paříži ležel Ernst vom Rath po neúspěšném atentátu v nemocnici a mnichovští nacisté vybičovávali po celé zemi zuřivou pomstychtivost. Co na tom, že o vom Rathovi – prakticky neznámém německém diplomatovi střední úrovně – před atentátem živá duše neslyšela, že atentátníkem byl sedmnáctiletý kluk a střelba byla také aktem odvety, protože pachatelova rodina patřila k tisícov-

kám Židů tisících se na polské hranici poté, co je Německo vyhnalo a Polsko jim zakázalo vstup? Nacisté se s nějakými složitostmi nepárali.

Tím spíš je důvod shromáždit rozumné lidi tady na hradě, pryč od toho šílenství! argumentovala Marianna ještě včera. Dneska jí to v tom dešti znělo jako hluchá fráze.

Ale pozdě bycha honit. A tak dohlédla, jestli jsou správně naaranžované svíčky a květiny a je hezky prostřeno, a zařídila, aby nahoru na kopec dorazila promoklá dodávka šampaňského, ledu, másla, rybích pomazánek, uzenin, pitné vody a plynových láhví do sporáku. Hrad Lingenfels zůstával většinu roku neobývaný, neměl k dispozici tekoucí vodu a generátor taktak stačil vyprodukovat dost proudu pro hraběčin gramofon a pár šňůr s drahým elektrickým osvětlením. Pořádat v něm slavnost bylo jako zakládat civilizaci na Měsíci. Ale i proto se sem lidé rádi vraceli navzdory každoročním pohromám – drobným požárům, rozpadlým kadibudkám, drahým automobilům uvízlým v bahně a myším v posteli, pokud se na hradě někdo odhodlal přespat. Slavnost díkyvzdání proslula neněmecky svobodomyšlnou atmosférou. Získala si věhlas jakožto ostrůvek liberální, bohémské kultury v nitru usedlé aristokracie.

V půli odpoledne se k Mariannině úlevě zvedl vítr a slibně protrhal pochmurnou šed. Dokonce i kalná stojatá voda v příkopu a kamenné zdi najednou vypadaly svěže a čistě. V probleskujícím slunci se na nádvoří třpytily zmoklé chryzantémy.

Marianně rázem stoupla nálada. Před pekárnou hraběčin známý architekt přetvořil starý napájecí žlab pro kočárové koně v cosi jako kašnu. Docílil efektu, který působil kouzelně i komicky zároveň. Jako by se slon převlékl za pohádkovou vílu.

„Albrechte,“ zavolala Marianna od prahu dlouhé knihovny s nízkým stropem, v níž trůnil její manžel za impozantním pracovním stolem, který kdysi patřival hraběti. „Pojď se podívat ven – je to tam jak o karnevalu!“

Albrecht k ní vzhlédl, ale v duchu dál sestavoval větu. Byl to dlouhán s drsně řezanou tváří, vysokým čelem a ježatým obočím, kvůli němuž často i v dobré náladě vypadal zamračeně.

„Jen na chvílku, než se přihnou davy,“ lákala ho gestem Marianna. „Tak pojď. Čerstvý vzduch ti provětrá hlavu.“

„Ne, ještě ne,“ mávl rukou a znova se zabral do rozepsaného dopisu.

*Ale no tak, vynadala by mu jindy, ale dneska se kvůli slavnosti kousla do jazyka. Albrecht je prostě posedlý prací, a navíc perfekcionista. S tím nic nenadělá. Sestavoval zrovna koncept dopisu starému známému z britského ministerstva zahraničí, s nímž kdysi studoval práva, a v jednom kuse z ní páčil názor, která formulace je lepší. *Anexe Sudet je jenom začátek. Apeluji na vás: mějte se na pozoru před agresivitou našeho vedení versus Nebudeme-li ve střehu, agresivní záměry našeho vůdce budou pouze začátkem...**

Oběma říkáš přesně to, co chceš, odvětila. Prostě si jednu vyber. Jenže Albrecht byl duše hloubavá. A vůbec nepostřehl, že Marianna mluví podrážděně. Neznal žádné komplikované ani povrchní emoce. Patřil k mužům, kteří při holení přemítají nad velkými abstraktními tématy, jako jsou nezczitelná lidská práva či problémy demokracie. Vůči všedním záležitostem zůstával netečný.

Marianna si odpustila okázalý povzdech, otočila se na patě a ponechala ho jeho práci.

V hodovním sále hraběnka ze svého kolečkového křesla

hubovala jednu ze svých mladých žáček. „Schumann ne,“ kárala ji. „Bože chraň! To už bychom rovnou mohli hrát Wagnera... Kdepak, chce to něco italského. Něco pořádně dekadentního, aby to šokovalo každého idiotského hnědo-košiláče, který sem dnes večer dorazí.“

Dokonce i ve svém pokročilém věku zůstávala rebelkou a v patách se jí ustavičně houfovali mladí umělci a lvi salónů. Jakožto Francouzka rodem a Němka sňatkem bývala kontroverzní osobnost odjakživa. Zamlada pořádala večerní salónní sedánky, které prosluly improvizovanými tanci a intelektuálními spory nad ožehavými tématy jako moderní umění nebo francouzská filozofie. Proč se provdala za usedlého, zkostnatělého hraběte, muže o dvacet let staršího a vyhlášeného tím, že u jídla usíná, bylo námětem mnoha nelaskavých spekulací.

Marianna, která si prošla tyransky přísnou pruskou výchovou, ji od první chvíle upřímně obdivovala. Hraběnka se nebála vystoupit z role matky a *Hausfrau*, čelit mužské dominanci a vrhnout se do víru intelektuálního života. Vyjadřovala se od plic a dělala všechno po svém. Marianna hned od prvního setkání – byla tehdy mladá vysokoškolačka, která chodí se svým profesorem (Albrechtem) – ze srdce toužila stát se přesně takovou ženou jako ona.

„Venku to vypadá nádherně,“ ukázala směrem k nádvoří.
„Monsieur Pareille je hotový kouzelník.“

„Od toho je umělec, ne?“ opáčila hraběnka.

Blížila se šestá. Každou chvíli se začnou sjíždět hosté.

Marianna odpěchala nahoru do prochládlé chodby s ložnicemi, kam odložila svoje holčičky. Zakutaly se do starožitné postele se závěsy, pozůstatku feudální minulosti hradu. Mariannin roční synek Fritz našťestí zůstal s chůvou doma ve Weisslau.

„Mami!“ zapištěly rozjásaně šestiletá Elisabeth a čtyřletá Katarina. Elfie, jejich milá a hodná opatrovnice, zvedla k Marianně uštvaný pohled.

„Vid', že si Hitler příště vezme zpátky Polsko?“ dožadovala se Elisabeth. Rozjuchaně přitom hopsala na matraci.

„Elisabeth!“ vyjekla Marianna. „Kam na takové nápady chodíš?“

„Slyšela jsem, jak to Herr Zeppelin povídal tátovi,“ odpověděla dcerka mezi poskakováním.

„Žádné Polsko si nevezme,“ prohlásila Marianna. „A vůbec – proč myslíš, že by to byl důvod k radosti? Znamenalo by to válku!“

„Ale Polsko by mělo patřit nám,“ sešpulila Elisabeth pusou a přestala hopsat. „A Herr Zeppelin říkal, že si Poláci neumějí vládnout.“

„Nesmysl,“ odsekla Marianna, podrážděná, že Albrecht dovolil, aby děcko poslouchalo takové řeči. Zeppelin byl šafář na jejich slezském panství a fanatický nacista. Albrecht mu ty pitomosti toleroval, protože spolu vyrůstali; Weisslau bylo miniaturní městečko.

„Ale Polsko přece bylo naše, ne?“ naléhala Elisabeth. „Před válkou.“

„Elisabeth,“ povzdechla si Marianna, „buď tak hodná a starej se o své – a začni tou knížkou, kterou byste zrovna teď měly s Elfie číst.“

Elisabeth vykazovala mimořádně silné majetnické sklony a Mariannu tím rozčilovala. Zdálo se jí, že dcera nasákla celonárodním pocitem ublíženosti, jako by osobně utrpěla nějakou strašlivou křivdu. V životě se těšila tolika výhodám, a přesto chtěla pořád víc a víc – ještě novější šaty, ještě hezčí sukýnku. Když dostala králíčka, zatoužila po psovi. Když do-

stala povoleno vzít si bonbón, chtěla dva. Brala to tak, že svět je tu jen pro ni. Mariannu, jejíž výchovu provázela neoblomná šetrnost a odříkání, to náročné, domýšlivé stvoření, které zplodila, ustavičně vyvádělo z míry.

„Elfie,“ obrátila se k opatrovnici, „dohlédneš na to, aby v osm sfoukly svíčky? Smějí sejít dolů na podestu, ale dál ani krok.“

„Ale –,“ spustila Elisabeth. Marianna ji umlčela výmluvným pohledem.

„Dobrou noc,“ řekla, vřele k sobě přitiskla roztomilou tichou tmavovlásku Katarinu a políbila Elisabeth na to její k zbláznění umíněné čelíčko.

Cestou ze schodů se zastavila na podestě a zadívala se na síň dole. V kamenných obloucích zářily mnohoramenné svícny. Jejich mihotavé světlo propůjčovalo místnosti vzrušující, skoro až přízračnou atmosféru. Už se začínali sjíždět první hosté: muži ve fracích a vestách, někteří v uniformách s nacistickými insigniemi ještě zářícími novotou, ženy v elegantních nových šatech. Za Hitlera hospodářství vzkvétalo, takže lidé už zase měli dost peněz na samet a hedvábí a nejnovější modely v pařížském stylu. Z křesla uprostřed, které vévodilo síni jako trůn, vítala hosty hraběnka; invalidní vozík pro dnešní večer pečlivě odklidili z dohledu. Halilo ji moře modrého a zeleného hedvábí, jaké by si žádná jiná Němka jejího věku (ani žádného jiného věku) jakživa neoblékla. Na někoho tak nemocného se překvapivě hlasitě smála – bylo vidět, že si večírek užívá. A před ní se ukláněl host, který tu salvu smíchu spustil: Connie Fledermann. Marianny se zmocnilo vzrušení. No ovšem, koho jiného by hraběnka tak srdečně vítala? Connie byl její oblíbenec a plným prá-

vem hvězda společnosti. Pro jeho odvahu, charakter, vtip a inteligenci ho měli rádi všichni. Ženy okouzloval, v mužích vzbuzoval důvěru a často se mu svěřovali. Jeho charismatu neodolal nikdo, šíleným Hermannem Göringem počínaje a uměřeným Georgem Messersmithem konče.

„Connie!“ zavolala Marianna cestou k němu.

Otočil se a obličej se mu rozzářil úsměvem.

„Hleďme! Žena, kterou hledám!“ Zvedl si její ruku ke rtům. „Ohromně ti to sluší.“ Zajel pohledem nahoru k podestě. „Uvidím svoje princezničky, nebo jsi je někam uklidila?“

„Uklidila,“ zasmála se Marianna. „Aspoň doufám.“

„Škoda přeškoda.“ Přiložil si dlaně k srdci a předstíral, že je zdrcen. „Nuže, vezmu tedy zavděk aspoň královnou matkou. Pojd,“ napřáhl k ní ruku, „seznámím tě se svojí Benitou!“

Marianně ztuhl úsměv na rtech. V hektickém minulém týdnu úplně zapoměla, že Martin Constantin Fledermann se bude ženit. Bylo to k nevíře. I když už stanovili datum (ode dneška za dva týdny!), pořád to znělo jako žert, který zašel příliš daleko.

Connie se ale tvářil vážně, dokonce nervózně. Vzal Mariannu za loket. „Musíš se s ní sprátelit,“ naléhal. „Nikoho tu nezná. Slíbil jsem jí, že v tobě bude mít spojence. A ty dobře víš,“ pohlédl na ni, „že ho bude potřebovat.“

„Proč?“ otázala se Marianna. „Jsi mezi přáteli.“

„Já ano,“ řekl Connie. „Ale ona ne.“

Marianna se nad tou divnou logikou zamračila, ale neměla čas něco namítnout, protože to už ji měla před sebou – tu Connieho Benitu. Byla to nápadně hezká dívka s takovým tím typem hladké nordické tvářičky, z něhož vyzáruje mírnost. Plavé vlasy měla spletené do copu obtočeného kolem

hlavy ve stylu, který se tak líbí nacistům – byla to wagnerovská Brunhilda v nefalšovaném dirndlu. Stála mezi dvěma mladíky, kteří pracovali s Albrechtem na ministerstvu zahraničí, a oba z ní byli u vytržení. Mariannu píchl osten žárlivosti, na kterou u sebe nebyla zvyklá. Ne že by jí záviděla krásu nebo téměř hmatatelnou auru sexuality (už dávno si našla jinou cestu k mužskému uznání), ale ve společnosti těch tří mužů – dvou poblázněných dychtivých kluků a svého milovaného přítele, kamaráda z dětství a důležité osobnosti opozice – najednou vedle té mladší ženy nenacházela dost prostoru. Ve svých jedenatřiceti si připadala jako dospělák zatažený do dětské hry, jako profesorka mezi nadrženými studentíky.

„Pardon, hoši,“ odsunul Connie teatrálně jednoho z nich stranou. „Přišel jsem si ji vyzvednout.“ Popadl Benitu za paži a přitáhl ji k Marianně. „Lásko moje,“ obrátil se k ní (bylo divné slyšet od něj ta slova), „seznam se s mojí... jak tě mám představit?“ otočil se k Marianně. „Nejdávňější přítelkyně, nejprísrnější rádkyně, osoba, která mě udržuje na cestě ctnosti?“

„Nešaškuj, Connie,“ snažila se Marianna potlačit podráždění.

„Já jsem Marianna,“ představila se sama a podala Benitě ruku. Té dívce nemohlo být moc přes dvacet.

„Děkuji,“ šeptla Benita a zamžikala jako poplašená laňka. „Moc mě těší.“

Dorazili další hosté a Marianna přímo cítila, jak se na ni ta lavina valí: ruce, jimiž bude muset potřást, uvítací fráze, které bude muset pronést, politika, o níž bude muset konverzovat. Už se k ní hrnula Greta von Viersdahlová, už se pokoušela zachytit její pohled; od Hitlerovy invaze nemluvila o ničem

jiném než o sbírkách zimního oblečení pro sudetské Němce, kteří se nedávno „navrátili zpět do náruče vlasti“ poté, co byli „tak dlouho utiskováni Slovy“. O Gretiny politické řeči Marianna nestála. Vzala Benitu za paži. „Dopřej nám šanci, ať se sprátelíme,“ prohodila přes rameno k Conniemu a odtáhla ji zadními dveřmi na nádvoří ověšené lampióny.

„To je krása!“ vyhrkla Benita.

„Vid?“ přitakala Marianna. „Jako z pohádky. Hraběnka von Lingenfelsová má pro krásu smysl.“

Benita s vykulenými očima přikývla.

„Pověz mi něco o sobě, než se k nám nahrnou tvoji ctitelé,“ vybědla ji Marianna. „Mělas příjemnou cestu? Našla jsi svůj pokoj?“ Chrlila povinné dotazy a dívčiny odpovědi poslouchala na půl ucha.

Cítila, jak je ze všech stran sledují oči. „Připomeň mi, jak jste se seznámili s Conniem.“ Sebrala ze stolu dvě skleničky se šampaňským a jednu Benitě podala. Ta ji bez poděkování přijala.

„Potkali jsme se u nás ve městě, na náměstí,“ dala se do vyprávění. „Byla jsem tam se svým oddílem, teda oddílem BDM –“

„Propánakrále! BDM, Svaz německých dívek? Kolik ti je?“ užasla Marianna.

„Ne, nebyl to ten dětský, ale ten pro starší, co se jmenuje Víra a krása. A je mi už devatenáct.“

„Aha.“ Marianna ji pohladila po paži. „No tak to jsi hotová vykopávka.“

Dívka na ni upřela oči.

„Jsou hezké, vid?“ ukázala Marianna na bílé chryzantémy a tmavé podzimní sasanky v květnících podél balustrády. Vy-soko nad hlavou se jim po temné obloze hnaly bledé mraky.

V dálce se v houstnoucím šeru inkoustově černaly lesy. „Takže jste se potkali na náměstí...“

Benita si usrkla šampaňského a zakuckala se. „Není na tom nic zajímavého. Potkali jsme se, chvíli jsme si povídali a později jsme spolu šli na večeri.“

Marianna odložila sklenici na zídku. „A teď se budete brát.“

„Když se to řekne takhle...“ Benita zaváhala, „... zní to divně.“

Marianna s úsměvem naklonila hlavu ke straně a povytáhla obočí. Tenhle zkoumavý výraz pochytila od hraběnky a osvědčil se jí, když dolovala nějaké vysvětlení nebo přiznání z dětí a rodinných příslušníků, dokonce i z dospělých mužů.

U Benity se však kýžený účinek nedostavil. Vypjala ramena, jako by znova našla pevnou půdu pod nohama. „Mezitím se stalo ještě pár dalších věcí.“

„Samozřejmě,“ řekla Marianna. Proč vůbec nasadila výslechovou taktiku? Connie si tu žabku vezme. Nijak si nepomůže, když si to s ní rozhází hned na začátku. „Promiň, nechtěla jsem se ti šfourot v soukromí.“

Rozhlédla se po rychle se zaplňujícím nádvoří a hledala ústupovou cestu. Ke své úlevě spatřila Hermana Kempela, jednoho z těch dvou troubů, které Benita tak oslnila. „Pojď,“ zavelela. „Půjdem si popovídat s tvým nejnovějším obdivovatelem.“

Jak noc stárla, nabývala vrchu zvláštní opojná, neklidná energie. Nějaká legrační postavička v krátkých kožených kalhotách a vysokých podkolenkách vyhrávala na tahací harmoniku – bavič najatý hraběnkou, nebo někdo místní? – a na hrbolatém nádvoří se hosté pustili do lidových tanců. Ženy

dokonce navzdory zimě skoply z nohou boty. A uvnitř konečně spustilo americké jazzové trio, které hraběnka pozvala. Velkým sálem zaburácel ragtime a hrstka odvážnějších, kosmopolitnějších hostů začala předvádět tance s legračními názvy jako Velké jablko nebo Lindy Hop. Vrchnímu kuchaři se i bez tekoucí vody a pořádného sporáku nějak dařilo zajišťovat vytrvalý přísun lahůdek: servíroval tradiční kuličky z vepřového s výtečnou petrželovou omáčkou, nadýchané bílé knedlíky vařené v páře a minilívanečky se salámovou náplní. Ale také novoty: chřest zabalený do tenoučkových plátků šunky, želé bábovičky, flambovaný ananas, toasty s kaviárem... Stejně jako v hudbě se i v pokrmech odrážela pestrost německého kulturního života.

Marianna si připadala jako v mlze; ne snad, že by byla opilá (hostitelka nikdy nevytřepe víc než sklenku punče, to se od hraběnky také naučila), ale samou úlevou. Přes strohou a nevlídnou militantnost, která se zmocnila národa, se jí při slavnosti díkůvzdání podařilo udržet tradiční nevázanou atmosféru. A podařilo se jí překonat vlastní výchovu (otec by se zhrozil, kdyby ji viděl, jak pořádá večírek, na kterém se tancuje na jazzovou hudbu a připíjí šampaňským) a dopřát těmhle lidem něco krásného, osvobodivého a odlehčeného.

Rozjařená tím pomyšlením klábosila s hosty a kontrolovala, jestli nedochází alkohol za barem a jídla na bufetovém stole. „Hraběnka juniorka!“ vzal ji kolem ramen veselý upovídaný Connieho bratranec. „Tomu říkám večírek! Ale kam se zatoulal tvůj velevážený manžel? A všichni jeho nóbl přátelé? Už hodinu jsem nikoho z té bandy neviděl! Zašili se někam spolu, elitáři jedni, a starého kámoše Jochena vynechali?“

„Ale ne, kdepak.“ Marianna ho letmo políbila na tvář a odehlnala ho. Tou otázkou se ale strefil do černého. Kde vězí

Albrecht? A Connie a Hans a Gerhardt Friedlander? Už hezky dlouho po nich nebylo ani vidu, ani slechu. Albrecht si je nejspíš odvěkl do knihovny, aby mu zrevidovali ten jeho dopis. Ta představa ji rozladila. Albrechtova vážnost – jeho vytrvalé zaměření na záležitosti přesahující to, co se odehrává přímo před očima – působila jako ztělesněná výčitka. I když Albrecht má samozřejmě pravdu. Chudák Ernst vom Rath leží někde ve špitále a tisíce Židů přespávají na mrazu v hraničním pásmu. Německo řídí uřvaný tlučhuba a štváč, odhodlaný vehnat jiné národy do války a zničit život nesčetným nevinným civilistům. A oni si tady popíjejí šampus a tancují na Scotta Joplina.

V napůl podrážděné, napůl defenzivní náladě vtrhla do Albrechtovy studovny, a ano, opravdu tam byli všichni její zmizelí hosté – Albrecht s Conniem, Hans a Gerhardt, Torsten Frye a ten Američan Sam Beverwill a několik dalších; mnozí z nich byli stejně jako Connie štábní důstojníci abwehru, vojenské zpravodajské služby.

„Co to má být?“ pokusila se o lehký tón. „Veledůležitá tajná schůze? Hraběnku nepotěší, že se schováváte ve studovně, místo abyste tancovali.“

„Marianno...“, začal Albrecht.

„Albrechte, koukej svoje hosty nechat, ať si užijí zábavu –“

Ještě než dořekla, všimla si neznámého člověka v jejich středu, malého, už trochu proplešatělého bruneta, z jehož všedního obličje číselo napětí. Místnost byla nabitá zvláštní energií; všichni přítomní se tvářili vážně a ani její příchod na tom nic nezměnil.

„Omlouvám se,“ řekla tomu člověku. „Zřejmě se ještě neznáme.“

„Pietre Grabarek.“ Došel k ní a podal jí ruku. Takže Po-

lák. Albrecht i Connie měli hodně kontaktů v Polské národní straně.

„Marianna von Lingenfelsová. Manželka vašeho nudného hostitele,“ mávla rukou k Albrechtovi.

„Marianno,“ přerušil ji znovu Albrecht, „Pietre zrovna přicestoval z Mnichova s alarmujícími zprávami. Dnes večer –“

„Snad vom Rath nezemřel?“ Marianně přejel po zádech mráz.

„Ano,“ přikývl Albrecht. „Ale to není všechno.“

Marianna si najednou uprostřed té skupinky pozorně sledující její reakci připadala jako na jehlách. Nebyla zvyklá patřit mezi neinformované.

„Zdá se, že Goebbels vydal SA rozkaz vyprovokovat nepokoje a ničit majetek Židů. Rozbíjejí výlohy a rabují, mají zábavu z toho, že –“

„Žádná zábava, bitva je to! Organizovaný útok!“ skočil mu do řeči Grabarek.

„– z toho, že ničí lidem životy.“

„Ale to je hrůza!“ vyhrkla Marianna. „Lutze to dopustil? Jak to?“ Lutze policii a oddílům SA velel. Nedávno se s ním seznámila, a vůbec se jí nezamlouval, byl to protivný chlap.

„Už to tak vypadá,“ potvrdil Albrecht.

Přítomní přešlápli a vyměnili si pohled.

„Je to úpadek, šílenství. Hitler je přesně takový maniak, jak jsme se báli!“ vykřikl Hans, ale ostatní mu nevěnovali pozornost. Byl to milý ztřeštěný kluk. *Jsou myslitelé a jsou aktéři*, řekl o něm kdysi Connie. *Hans je aktér*. Albrecht takové dělení odmítal; považoval ho za příliš černobílé, příliš zjednodušující a nesmiřitelné. Akci má předcházet myšlení a myšlení se má pojit s rozvahou. To ale nebyl Connieho styl.